

Voetbaden als oplossing voor klauwproblemen

Vaak zet men bij de bestrijding van klauwproblemen voetbaden in. Door te hoge verwachtingen en/of een foutief gebruik durven de resultaten in de praktijk al eens tegen te vallen. Toch kunnen voetbaden bij juist gebruik een goed hulpmiddel zijn bij de behandeling en preventie van bepaalde klauwaandoeningen.

– WENDY WESSELINGH, UGENT –

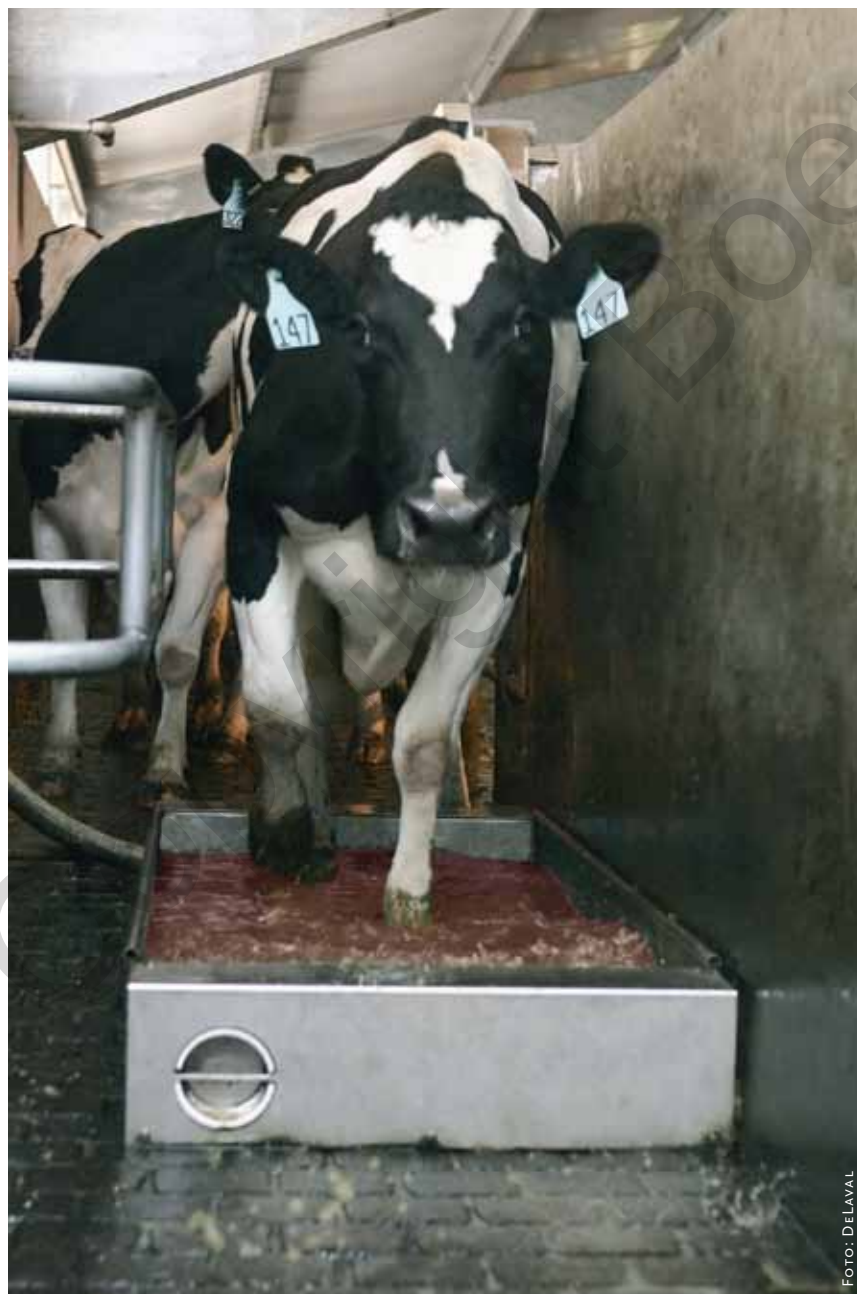

FOTO: DELAVAL

De belangrijkste indicaties voor het gebruik van voetbaden zijn de behandeling en preventie van besmettelijke klauwaandoeningen die de huid ter hoogte van de ondervoet aantasten. Stinkpoot, hielhoornerosies en de ziekte van Mortellaro of Italiaanse stinkpoot zijn, voornamelijk bij melkvee, veelvuldig voorkomende aandoeningen die voor de nodige problemen kunnen zorgen. Omdat een groot deel van de dieren aangetast is, en omdat voor een goed resultaat meerdere behandelingen gewenst zijn, worden voetbaden nogal eens ingezet op bedrijven waar besmettelijke klauwaandoeningen een probleem zijn. Maar ook preventief kunnen voetbaden een goed hulpmiddel zijn. Voetbaden zijn echter altijd slechts een onderdeel van de aanpak van besmettelijke klauwaandoeningen. Het is belangrijk te zorgen voor droge en propere ligplaatsen en vloeren, door de stal regelmatig te reinigen en te zorgen voor een goede ventilatie. Hierdoor wordt niet alleen de infectiedruk in de stal verlaagd, maar blijven de klauwen ook properder en droger. Een product in een voetbad kan enkel zijn werking uitvoeren wanneer het de letsels ter hoogte van de huid kan bereiken. Als propere klauwen in een proper bad worden geplaatst, dan kan aan deze voorwaarde voldaan worden. Maar wanneer een klauw die volledig besmeurd is met mest in een vuil bad wordt geplaatst, zal de werking van een product nagenoeg nihil zijn of kan het gebruik van voetbaden zelfs een averechts effect hebben. Ernstig aangetaste dieren worden best individueel behandeld, waarbij je de klauw en de tussenklauwspleet grondig reinigt en de letsels lokaal behandelt.

Type voetbad

Er zijn 2 typen voetbaden, namelijk sta- en doorloopbaden. Beide kunnen ingebouwd zijn in de stal of bestaan uit een los – en dus draagbaar en verplaatsbaar – systeem. Stabaden kunnen gebruikt worden om één of enkele dieren gedurende langere tijd (30 tot 60 minuten) te behandelen. Een voordeel van stabaden is dat de concentratie van bepaalde producten verlaagd kan worden en je dus minder product hoeft te gebruiken. Voor de behandeling van grote aantallen dieren zijn stabaden dan weer niet zo praktisch. Vandaar dat dan meestal doorloopbaden gebruikt worden. Voor een optimaal resultaat zijn er enkele richtlijnen betreffende de afmetingen van een voetbad. Een voldoende lang bad is nodig, zodat elke

klaauw tweemaal in het bad kan worden geplaatst. Een lengte van 3,5 m is ideaal. Wat de breedte betreft, is het belangrijk dat de dieren geen andere keuze hebben dan door het bad te stappen. De breedte van het bad is dus best net zo breed als de breedte van de doorgang waar het bad geplaatst is, ofwel wordt de doorgang met een hekwerk aangepast aan de breedte van het bad. Ook de hoogte van het bad is van belang. Voor een goede werking van een voetbad is het nodig dat de vloeistof alle letsels bereikt en daarom is een vloeistofniveau van 15 cm gewenst. Een goed voetbad heeft een slipvaste bodem, zodat de dieren niet uitglijden. Naast de klassieke baden zijn er tal van alternatieven zoals systemen waarbij de klauwen wordt gesprayd, volautomatische baden, systemen met borstels, aparte baden voor linker- en rechterklauwen, systemen met of zonder mestopvangmogelijkheden, ... Elk hebben ze uiteraard een eigen prijskaartje.

Plaatsing van een voetbad

Voetbaden kan je op verschillende plekken in de stal plaatsen. Bij melkvee wordt het voetbad dikwijls aan de uitgang van de melkstal geplaatst, waar er meestal een smalle doorgang is waarin een bad perfect past. Een voordeel is ook dat alle melkgevende dieren hier tweemaal per dag passeren. Nadeel is wel dat op deze plaats de droogstaande koeien en het jongvee, dat ook aangetast kan zijn door besmettelijke klauwaandoeningen, niet door het bad kunnen passeren. Een bijkomend voordeel is dat je de klauwen in de melkput kan schoonspuiten, wat de werking van het ontsmettingsproduct in het voetbad bevordert. Tijdens het melken worden de roosters meestal gereinigd en na het melken staan die koeien vaak enige tijd vast aan het voerhek. Beide zijn gunstig voor een goede werking van het voetbad. Door het stappen op gereinigde roosters krijgt het ontsmettingsproduct nog enige tijd de mogelijkheid om in te werken en doordat de koeien niet direct gaan neerliggen, kan de vloeistof die aan de klauwen hangt de uiers niet besmetten. Het grote nadeel van de plaatsing van voetbaden bij de uitgang van de melkstal is dat de koeien de geur van bepaalde producten kennen en vervolgens niet vlot de melkstal binnen willen komen, staan te treuzelen om de melkstal te verlaten en veelvuldig mesten. Kortom, tot grote ergernis van de boer gaat het melken niet vooruit. Bepaalde producten kunnen zeer irriterend zijn voor dieren met ernstige letsels en daarom gaan ze niet graag door het bad. Het gevolg is dat men gedemotiveerd kan raken om een strikt schema van voetbaden toe te passen. Hoewel de ergernis begrijpelijk is, moet je beseffen dat volhouden en het regelmatig gebruik van voetbaden nodig zijn voor een bevredigend resultaat.

Bij vuile klauwen kan het product onmogelijk de plek bereiken waar het zijn werk moet doen.

FOTO: FAC. DIERGENEESKUNDE

Een alternatief is de plaatsing van het voetbad in een doorgang, elders in de stal. Hiervoor is een breder voetbad nodig, eventueel kunnen 2 voetbaden naast elkaar worden geplaatst of wordt de doorgang door middel van hekwerk tijdelijk versmalt. Nu worden alle dieren opgesloten aan één kant van het voetbad. De roosters aan de andere kant worden gereinigd. Vervolgens worden de dieren door het bad geleid, waarna de roosters aan de andere kant, waar de dieren vandaan komen, worden gereinigd. Vervolgens worden de dieren weer door het bad gestuurd en reinig je de roosters. Deze cyclus herhaal je enkele keren, waarbij de vloeistof in het voetbad waarschijnlijk tussendoor een keer aan vervanging toe zal zijn.

Bij beide systemen is het goed te overwegen om een tweede bad vóór het eigenlijke ontsmettingsbad te plaatsen. Doel van dit zogenaamde wasbad, waar je een mild detergent aan kan toevoegen, is om de klauwen wat properder te maken voor ze het ontsmettingsbad betreden. Bovendien maken de dieren vaak mest bij het betreden van een voetbad. Als ze dit al deden bij het betreden van het wasbad, dan zal het bad met ontsmettingsproduct minder snel bevuild raken. Als het voetbad aan de uitgang van de melkstal, of in een behandelstraat geplaatst is, kan je enkele meters voor het ontsmettingsbad een wasbad plaatsen. Het plaatsen van een extra bad is vaak wat lastiger bij het tweede systeem, maar dat kan je oplossen door de dieren eerst 1 of 2 keer door een wasbad te sturen alvorens het bad te vullen met een ontsmettingsproduct.

Op vleesveebedrijven met een behandelstraat kan het voetbad in de behandelstraat worden geplaatst. Zo kunnen de dieren er makkelijk doorheen geleid wor-

den. Een voordeel is dat de je de klauwen, voor het betreden van het bad, schoon kan spuiten met een hogedrukreiniger. Tijdens het weideseizoen kan je het voetbad op de weg naar de weide plaatsen. Bij een voetbad dat buiten staat, is er kans dat het ontsmettingsproduct verdunt door de regen. In dit geval check je dus best vooraf de weersvoorspellingen.

De keuze van een ontsmettingsproduct

Er zijn enkele voorwaarden waaraan het ideale ontsmettingsproduct zou moeten voldoen: het moet een bewezen genezend effect hebben op alle besmettelijke klauwaandoeningen; actief blijven in de aanwezigheid van mest en vuil; werkzaam zijn na een korte contacttijd in het bad; het mag geen irritatie veroorzaken van de klauwhoorn en huid; het mag niet schadelijk zijn voor mens, dier en milieu; en het mag niet voor wachttijd zorgen voor melk en vlees. Helaas bestaat een dergelijk product niet!

Er zijn heel wat producten op de markt die een wondermiddel lijken te zijn, maar wetenschappelijk bewijs om dit te staven ontbreekt vaak. Verschillende studies geven tegenstrijdige resultaten, of resultaten die je niet kan vergelijken, omdat de randvoorwaarden niet dezelfde zijn. Het is dus moeilijk om op basis van wetenschappelijk onderzoek concrete uitspraken te doen over welke producten de beste zijn. Het gebruik van antibiotica in voetbaden is *off-label use* en is dus eigenlijk niet toegestaan. Toch worden voetbaden met antibiotica nog altijd gebruikt bij de behandeling van de ziekte van Mortellaro (oxytetracycline 6-8 g/l of lincomycine 1-4 g/l). Het grote gevaar bij melkvee is contaminatie van de uiers door opspetterende vloeistof, met als gevolg conta-

minatie van de melk met antibiotica. Het spreekt voor zich dat je dit te allen tijde moet voorkomen. Een voetbad met een antibioticum mag nooit voor de melkput geplaatst worden.

Een ander veel gebruikt product is formaline als een 5%-oplossing. Het is een goedkoop product, het behoudt zijn werking betrekkelijk goed in aanwezigheid van mest, ontsmet goed en zorgt bovendien voor een verharding van de klauwhoorn en aangrenzende huid. Hierdoor kunnen kiemen moeilijker binnendringen. Een nadeel van formaline is dat het behoorlijk irriterend is en te intensief gebruik leidt tot irritatie van de tussenklauwhuid, wat zich manifesteert als een gezwollen en roodverkleurde tussenklauwspleet aan de voorkant van de klauwen. Om dezelfde reden wordt formaline best ook niet of in aanzienlijk lagere dosering gebruikt op bedrijven waar een groot percentage dieren pijnlijke Mortellaroletsels of wonden als gevolg van een tussenklauwontsteking heeft. Dergelijke dieren zijn niet alleen zeer weigerachtig om in een formalinebad te stappen, formaline heeft ook geen genezend effect op dergelijke letsels. Eens de situatie onder controle is, kan 5% formaline wel gebruikt worden voor de behandeling van minder erge of chronische letsels en ter preventie van nieuwe letsels.

Koper- en zinksulfaat (5%) worden ook dikwijls gebruikt, al dan niet in combinatie met formaline. Er zijn wel nadelen aan het gebruik van deze producten. Formaline is kankerverwekkend voor de mens en ook over het gebruik van de zware metalen koper en zink ontstaat meer en meer discussie. Naast deze producten zijn er tal van commerciële producten op de markt, die samengesteld zijn uit verschillende componenten: formaline, alcohol, bepaalde zuren, koper, zink, huidverzachtende producten, ...

Voor welk product je best kiest, is afhankelijk van de situatie op een bedrijf en zal gedeeltelijk door de praktijk bepaald moeten worden. Ook over het verversen van de vloeistof kan geen algemeen geldende uitspraak worden gedaan. De richtlijn is verversen na 250 passages, maar als het bad eerder vervuild is, moet dit sneller gebeuren. Ook mag een oplossing niet te lang blijven staan, vermits de producten langzaam geïnactiveerd worden.

Frequentie van voetbaden

Net als de keuze voor het product is ook het opstellen van een schema met betrekking tot de frequentie van een voetbad geen exacte wetenschap. Als er ernstige problemen zijn, wordt gestart met een intensief schema. Als na enkele weken

de situatie verbetert, kan je overschakelen naar een minder intensief schema. De onderhoudsfrequentie van voetbaden verschilt van bedrijf tot bedrijf. Als de problemen telkens weer toenemen als de frequentie van voetbaden vermindert, dan is dat een teken om frequenter een voetbad te blijven toepassen.

Besluit

Het succes van de lokale behandeling van besmettelijke klauwaandoeningen door het gebruik van voetbaden is afhankelijk van het contact tussen een ontsmettingsproduct en de kiemen in de letsels. Als dit contact op een of andere manier niet tot stand komt, bijvoorbeeld door vuil en/of mest of doordat een klauw niet in een bad maar ernaast wordt geplaatst, dan heeft de behandeling dus geen enkel effect. Enkel indien aan de randvoorwaarden voldaan wordt en de dieren met propere klauwen in een proper bad stappen, kunnen voetbaden een waardevolle aanvulling zijn bij de behandeling en preventie van besmettelijke klauwaandoeningen. ■

Wendy Wesselingh is als dierenarts verbonden aan de Buitenpraktijk van de vakgroep Voortplanting, Verloskunde en Bedrijfsdiergeneeskunde van de faculteit Diergeneeskunde van de UGent.